

Den Pædagogiske læreplan i Skovslottet

2016

Om Skovslottet

Et sted for læren og væren

Skovslottet er en selvejende institution med en engageret bestyrelse, som er normeret til 24 børnehavebørn og 8 vuggestuebørn. Børnene i Skovslottet kommer hovedsagligt fra Højbjerg.

Skovslottet har to dejlige legepladser, og der er skov og park lige uden for lågerne til legepladserne. Skovslottet ligger tæt ved vandet og har Mindeparken, Marselisborg Slot og Forstbotanisk Have som de nærmeste naboer.

Profil

Skovslottet arbejder for at sikre, at alle børn og forældre får en tryk tilknytning til stedet og til personalet. En åben og tæt kommunikation med forældrene om den fælles opgave er en forudsætning for at lykkes.

Skovslottet har et særligt fokus på at arbejde for at danne velfungerende fællesskaber af børn og voksne. Der samarbejdes målrettet med at ilte de små og store inkluderende børnefællesskaber. Det sker i tæt og forpligtende samarbejde med forældrene. Forældrenes involvering er afgørende for det enkelte barns trivsel og for børnenes trivsel i børnegrupperne. Forældre inddrages i dialoger om deres børns trivsel, læring og udvikling, møder om børnenes trivsel og legerelationer i børnegrupperne, temamøder med aktuelle emner til fælles inspiration, forældrekafe til mere uformelt samvær, samt arbejdsdage hvor børn og voksne styrker fællesskabet og tilknytningen til Skovslottet gennem frivilligt arbejde m.v.

Personalet har ansvaret for at skabe rammerne for et anerkendende og inkluderende fællesskab for børn og voksne gennem tilrettelæggelsen af hverdagens liv, samværet og de pædagogiske aktiviteter. Der arbejdes med at udvikle en lærende kultur gennem aktionslæring, som indebærer refleksioner over egen praksis. Det sker i hele personalegruppen og i de tre teams, personalet er opdelt i samt i samspillet med forældre og bestyrelse.

De tre teams har ansvar for en vuggestuegruppe, mellemgruppe og en ældstegruppe, som børnene har som deres aldersopdelte basisgruppe. Børnene integreres også på tværs af grupperne hver morgen og om eftermiddagen, og hver fredag, hvor alle børn og personale samles til en stor fælles fredagssamling. Når børnene er sammen på tværs af alder, arbejdes der med gode rollemodeller, beskyttere mv., og de enkelte børn får mulighed for både at lege nedad og opad i alder blandt alle børnene i Skovslottet. Dette letter også børnenes overgang fra vuggestuen til børnehaven.

Vi arbejder på at tilbyde varierede læringsrum. I de tre aldersopdelte grupper opdeles børnene yderligere i små grupper, så meget det er muligt. I små grupper intensiveres muligheden for børnenes læring. Vi inddrager desuden de mange muligheder, der er for udeliv og oplevelser i naturen i arbejdet med temaerne i den pædagogiske læreplan. Der er fuld kost i Skovslottet, og der lægges stor vægt på børnenes sundhed fysisk og psykisk.

Skovslottets tilgang til læring

At lære gennem kroppen: Som indgang til barnets læring og udvikling vil vi have fokus på, at alle børn føler sig set, hørt og forstået. Vi vil have et særligt fokus på den sanselige/kropslige læring, hvor børnenes sanser stimuleres, og hvor der er rum for det kropslige udtryk samt bevægelse inde og ude, inddragelse af naturen og tilbyde en sund kost. Kroppen er et stort sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, de følelsesmæssige og sociale processer og kommunikation. Vi vil have særlig opmærksomhed på, at børnene udvikler deres viljestyrede opmærksomhed, som indebærer evne til fokusering, vedholdenhed og valg. Det er kompetencer, som er afgørende for barnets leg og tilegnelse af sprog. Vi vil især have fokus på at støtte børnene i at få ord for deres følelser, så de udvikler en god evne til at regulere dem i samspillet med andre.

Et ressourcesyn på børn og deres læring: Vi vil have høje ambitioner på alle børns vegne og fremhæve børns potentialer og styrker, men også have blik for de særlige vanskeligheder, nogle børn kan have inden for de forskellige læreplansområder. Disse kan kræve særlige tilrettelagte indsatser, fx i små grupper.

Et inkluderende fællesskab: Vi vil prioritere både det enkelte barn og fællesskabet. Alle har brug for at høre til. Det enkelte barns historie hænger sammen med den fælles historie i det sociale fællesskab, som alle børn har ret til at indgå i med forskellige former for deltagelse. Vi vil arbejde for, at alle føler sig trygge og inkluderede, og at der opstår en følelse af samhørighed. Vi vil have fokus på mønstre i gruppen og modvirke marginalisering ved at tage en aktiv rolle i forhold til børnenes måde at indgå i leg med hinanden og inddrage forældrene heri. Fællesskabet skal åbne sig for den enkelte, og den enkelte skal lære at finde gode måder at deltage i fællesskabet på.

Børnene er de virkelige eksperter på, hvordan det er at være barn: Vi vil tage udgangspunkt i barneperspektivet i den pædagogiske indsats. Vi vil lade børnene komme til orde, og vi tilrettelægger mulighederne for det. Samtidig vil vi være tydelige voksne, der guider børnene, skaber forudsigelighed og er bevidste om de mål og intentioner, vi har på børnenes vegne i samarbejdet med forældrene.

Forældresamarbejdet: Vi vil i samarbejdet med forældrene være åbne og nysgerrige på deres oplevelser med og udsagn om deres børn. Vi vil formidle til forældrene, hvad barnet er optaget af og i gang med at lære. Med barnets trivsel, læring og udvikling i centrum vil vi afstemme de gensidige forventninger og på det grundlag indgå i et åbent, gensidigt og forpligtende samarbejde med forældrene. Der afholdes Status Udvikling Samtaler med forældrene for barnet på vej til 3 år, på vej til 4½ år og på vej til 6 år.

Et alsidigt læringsmiljø: Vi vil have særlig opmærksomhed på, at der er plads til kropslig udfoldelse inde og ude på legepladserne og i naturen og også tilstræbe at have rum, hvor børnene uden forstyrrelser kan fordybe sig i rollelege, konstruktionslege mv. En vigtig

hovedregel i indretningen vil være, at børnene skal kunne regulere sig selv i forhold til det givne miljø.

En forstærket anerkendende pædagogik for de udsatte børn: Børn med særlige behov og særlig udsathed vil vi give opmærksomhed og hjælp til at kunne få optimal trivsel og læring. Det sker gennem en forstærket indsats bygget på de samme principper, som vi anvender over for alle børn, nemlig at alle børn mødes med udgangspunkt i deres forudsætninger, og at vi altid tilstræber en god differentiering i de pædagogiske aktiviteter, således at der er mange muligheder for deltagelse i disse. Vi har stor opmærksomhed på samarbejdet med forældrene om indsatsen og det tværfaglige samarbejde med sundhedsplejen, PPR og skolen.

Den pædagogiske kerneopgave

Beskrivelsen af kerneopgaven tager sit udgangspunkt i Dagtilbudslovens beskrivelse af formålet med dagtilbud.

Kerneopgaven knytter sig til effekten af den pædagogiske indsats og samarbejdet med forældrene om at sikre følgende:

- At børnene indgår i en god tilknytning mellem sig og de voksne i Skovslottet, som bygger på tryghed og tillid.
- At børnene udvikler en god selvforståelse og robusthed og kan mestre modgang og forskellighed, samt at de er nysgerrige og åbne over for det nye og anderledes.
- At børnene udholder og overvinder fysiske udfordringer. De lader sig udfordre motorisk og føler glæde ved at bruge deres krop aktivt. Børnene udvikler en aldersvarende fin- og grovmotorik.
- At børnene kan mærke egne følelser, kan reflektere over deres relationer til andre og kan mærke deres krop og behov for f.eks. en pause.
- At børnene kan få øje på andres behov, aflæse andres mimik og kropssprog, er empatiske og kan sige til og fra.
- At børnene får alderssvarende sproglige kompetencer og bruger sproget aktivt og nuanceret.
- At børnene har gode kropslige fornemmelser for deres følelser om, hvem de er, og hvad de kan. De er motiverede for at lære nye færdigheder og kompetencer.
- At børnene er selvhjulpne og mestrer at deltage i forskellige fællesskaber og aktiviteter, hvor de aktivt byder ind. De har en god forståelse for de sociale spilleregler.
- At børnene har indsigt i dyr og planters livsbetingelser og kender indikatorer på døgnets og årstidens skiften samt passer på dyr og planters liv og rydder op og fjerner affald.
- At børnene har en omverdensforståelse og ser sig som en del af noget større – det nære og det fjerne. Indsigt i og forståelse for egen og andres kultur.

- At børnene har forståelse for demokratiets værdier, normer og spilleregler.
- At børnene bliver præsenteret for, får kendskab til og erfaringer med forskellige kreative og kulturelle udtryksformer og naturvidenskabelige forhold.
- At børnene deltager i forpligtende fællesskaber, både de små og store, de selvvalgte og de voksenstyrede.

De seks temaer i læreplanen

Der skal i alle dagtilbud, jævnfør loven om dagtilbud, udarbejdes en skriftlig pædagogisk læreplan for børn i aldersgruppen 0-2 år og børn i aldersgruppen fra 3 år til barnets skolestart. Den pædagogiske læreplan skal give rum for leg, læring og udvikling af børn i dagtilbud. Den pædagogiske læreplan skal beskrive dagtilbuddets mål for børnenes læring inden for følgende temaer:

- 1) Alsidig personlig udvikling
- 2) Sociale kompetencer
- 3) Sproglig udvikling
- 4) Krop og bevægelse
- 5) Naturen og naturfænomener
- 6) Kulturelle udtryksformer og værdier

Det pædagogiske årshjul

I Skovslottet arbejdes der med læreplanstemaerne, således at læreplanstemaet alsidig personlig udvikling ligger til grund for den pædagogiske planlægning hele året. I det pædagogiske årshjul er de øvrige fem temaer fordelt, således at der sker fordybelse i disse to måneder af gangen.

Alsidig personlig udvikling

Barnet er på vej til at udvikle en begyndende identitet: 'Hvem er jeg – og hvad kan jeg?'. Det undersøger nysgerrigt, hvad der sker omkring det, og viser at det vil ses som det menneske, det er. Barnets kompetencer aflæses som træk i personligheden og ses, når barnet bruger sin intuition, og handler i forskellige sammenhænge.

Barnets alsidige personlige udvikling er en dannelsesproces, hvor det afprøver og udvikler sin identitet, mens det øver sig i at forstå sig selv. Barnet søger anerkendelse, spejler sig og tester sig selv ved at tilkendegive, hvad det kan lide og ikke kan lide. Barnet mærker, hvad det selv har lyst til, hvad det har godt af og passer på sig selv ved at sætte grænser.

Barnet øver sig i at være ud- og vedholdende, når det står over for udfordringer, som det umiddelbart ikke kan håndtere. Det tilegner sig derved en ukuelighed og robusthed, som har stor betydning for dets dannelse her og nu og i fremtiden

0 – 2 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
At barnet udvikler kompetence til: <ul style="list-style-type: none"> • At have indlevelse i andre • At tage initiativ • At være psykisk robust Mod de 3 år: <ul style="list-style-type: none"> • At handle selvstændigt	Vi ser at barnet: <ul style="list-style-type: none"> • Smiler, når andre smiler, trøster dem, som er kede af det og smiler, når andre er glade, kalder på andre, for at de kan se, høre eller være med. • Uopfordret spørger til andre, uopfordret udtrykker, hvad det vil og kan, forpligter sig og er vedholdende i løsning af små fælles opgaver. • Bevæger sig fra noget kendt til noget ukendt, viser med krop og sprog hvad det vil, kan trøstes og falde til ro.	Vi vil oparbejde en god og tryk kontakt som grundlag for en sund tilknytning. Børnene støttes i at søge ud: Fra kendt til ukendt. Vi guider børnene og undersøger sammen: legetøj, mad, ting, natur, lys og mørke mv. Vi opmuntrer og hjælper børnene med at udvide deres verden, overvinde udfordringer og de små frustrationer, der er forbundet med ny læring. Vi er følelsesmæssigt tilgængelige og hjælper børnene med at rumme og regulere deres følelser ved affektivt at spejle og sætte ord på følelserne. Vi arbejder på at styrke deres selvforståelse og deres robusthed samt at øge deres evne til at overvinde modgang. Vi organiserer dagen og de voksne, så dagen er overskuelig for børnene – der lægges vægt på gentagelser og forudsigelighed. Vi støtter børnenes selvstændighed gennem små opgaver fx finde legetøj, bruge det og få det på plads igen.

3 – 4 ½ år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At have indlevelse i andre • At handle selvstændigt • At være psykisk robust 	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beskriver sine følelser og forståelse for andre børn samt spørger til dem. • Trøster, hjælper eller henter hjælp, hvis andre ser ud til at have behovet. • Eksperimenterer med sine positioner og roller i børnefællesskabet og efterligner andre. • Siger til og fra, øver sig i at sætte grænser, opretholder og finder balancen mellem egne og andres behov. • Tydeliggør og reflekterer over egne og andres behov og idéer. • Aktivt supplerer andres initiativer med egne idéer og forslag. • Prøver vedholdende nye lege, eksperimenter og etableringer af nye relationer. • Håndterer udholdende andre børns udfordringer og afvisninger. • Reflekterer over sine erfaringer med modgang og med at lære sig noget nyt. 	<p>Vi vil møde børnene med forståelse i forhold til deres intentioner. De voksne er rollemodeller for børnene, de trøster og hjælper, guider og sætter ord på de følelser, der er i spil.</p> <p>Ved daglige samlinger arbejdes der med samhørigheden i gruppen. Der arbejdes med dialogisk læsning om emner, der inspirerer til samtale og rolleleg. Børnene hjælpes til at indgå og forhandle i rollelege, hvor de øver sig i forskellige roller og positioner. Der er fokus på forskelle mellem fantasi og virkelighed.</p> <p>Der skabes rum for deres idéer og tanker, og de voksne understøtter disse.</p> <p>Der arbejdes med temaet: "Hvem er jeg?" for at styrke børnenes selvforståelse.</p>

4 ½ – 6 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At have indlevelse i andre • At tage vare på egen personlig integritet • At være psykisk robust 	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udtaler og viser forståelse for andres adfærd og meninger. • Udsætter egne behov til fordel for andres og tilbyder andre sin hjælp. • Opfordrer og inviterer andre til at være med i det sociale fællesskab. • Fortæller hvad det vil være med til og ikke med til. • Kræver sin ret til at beskæftige sig med det, som det selv har valgt. • Argumenterer for at blive lyttet til og forstået. • Viser mod ved at tage nye initiativer og forsøger sig med at indgå i ukendte relationer og aktiviteter. • Giver udtryk for sine følelser og meninger forsvarer og står ved dem. • Håndterer andre børns udfordringer og afvisninger. 	<p>Vi arbejder for at understøtte børnenes udvikling af empati, psykisk robusthed og integritet når vi beder dem om at se hinanden i øjnene, når de taler, og når der løses konflikter.</p> <p>Når de hjælpes til roligt at lytte til andre samt beskeder til gruppen. Når børnene hjælpes til at forstå og anerkende forskelligheder, køn, etnicitet mv.- Alle er forskellige og øver sig på noget forskelligt – børn som voksne.</p> <p>Vi vil øge deres selvstændighed og hjælpsomhed gennem forskellige opgaver for fællesskabet: feje legeplads, flytte blade, være beskyttere for nye børn eller yngre børn.</p>

Sociale kompetencer

Barnet øver sig i at tilegne sig sociale kompetencer, når det kommunikerer og færdes i et samspil med andre, og det øger hele tiden sine evner til at samarbejde, lege og håndtere de sociale spilleregler.

Barnet opbygger og styrker sine sociale kompetencer i samspil med andre, når det udforsker og deltager i fællesskabet. Barnet tilegner sig spilleregler for samvær, lege og aktiviteter og er selv med til at skabe reglerne som en del af samværet.

I venskaber mærker barnet, hvad det betyder at være sammen med andre, og barnet lærer at tage et socialt ansvar.

For at gøre sig forståelig i sociale sammenhænge benytter barnet sig både af kropssprog og det talte sprog. Identitet og sociale kompetencer skabes, når barnet er i sociale sammenhænge, hvor det kan spejle sig, efterligne andre og modtage og give respons i forholdet til andre mennesker.

Mestring af sociale kompetencer er afgørende for, at barnet selv kan deltage og inkludere andre til at deltage i børne- og læringsfællesskaber.

0 – 2 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilknytning og adskillelse • At indgå i fællesskaber • At kommunikere med følelser <p>Mod de 3 år:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At etablere venskaber • At indgå i fællesskabets sociale spilleregler	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Smiler ved synet af bestemte børn. • Spørger bestemte børn, om de vil deltage. • Hjælper, opsøger, roser, efterligner, trøster og taler om bestemte børn gentagne gange. • Udtrykker ønske om at være med i fællesskabet på trods af uenigheder. • Overholder principper i enkle rolle- og konstruktionslege i samspil med andre. • Fortæller andre, hvad de må og ikke må. • Fortæller, morer sig og udtrykker sin ked-af-det-hed, vrede eller angst med tale- og kropssprog. • Giver respons på ængstelse og glæde. • Viser insisterende, hvad det har lyst til.	<p>Vi støtter børnene i adskillelsen fra deres forældre og anerkender den sorg og vrede, der er forbundet med den. Der samarbejdes tæt med forældrene om overgangen. I dagens samling lægges der vægt på samspillet, at børnene får øje på hinanden, samt at der er en positiv stemning. Børnene øver sig i at lære at vente på tur, dele, lytte til andre og være opmærksomme på andre børns udtryk. Børnene oplever og bliver en del af en samhørighed i børnegruppen. Børnene opdeles i små legegrupper, hvor der arbejdes med små rollelege, konstruktionslege og bevægelseslege. Både her og i samlingen arbejdes der med børnenes evne til viljestyret opmærksomhed. De voksne guider børnene i at dele legetøj, udsætte sine behov, løse konflikter uden at slå, skubbe og bide, men efterhånden få ord og sætninger der kan bruges til at løse konflikten.</p>

3 – 4 ½ år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At etablere og forsøge at fastholde venskaber • At forstå sociale spilleregler • At kommunikere med følelser 	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viser interesse for og forsøger at lave legeaftaler med andre børn. • Fordyber sig i perioder i selvvalgte lege med andre børn. • Tager initiativ til lege og opsøger andre børn over tid gentagne gange. • Afprøver de sociale spilleregler. • Bruger sproget og sine erfaringer til at løse konflikter. • Forhandler idéer til brug for spilleregler i rollelege. • Udtrykker sprogligt og kropsligt sine følelser. • Øver sig i et nuanceret sprog for at udtrykke sine behov og følelser. • Aflæser og sætter ord på andres kropssprog. 	<p>Vi vil gennem de voksenstyrede aktiviteter arbejde bevidst med de sociale relationer, og at børnene gennem aktiviteterne får erfaringer med at samarbejde og dermed lyst til at videreføre de erfaringer i rollelegen. Nye venskaber og legerelationer etableres. Børnene hjælpes i deres konflikter, så de udvikler nye måder – gennem brug af sproget at regulere deres følelser og finde måder til at håndtere uenigheder. Konstant øge den sproglige forståelse for behov og følelser. Materialet "Fri for mobberi" anvendes. Små rollespil med indbyggede konflikter, bøger om emnet osv.</p>

4 ½ – 6 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At etablere og fastholde venskaber • At indgå i samspil med andre • At handle i sociale fællesskaber 	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tager kontakt til andre børn og opfordrer til at lege, snakke og være sammen. • Fortæller noget positivt om andre børn og bruger begrebe 'ven'. • Hjælper, er loyal, trøster og gen-etablerer venskaber. • Snakker med andre om sine tanker og følelser. • Lytter, fortæller, svarer, spørger og deltager i samtaler. • Er respektfuld over for andre. • Samarbejder, søger fælles løsninger og indgår kompromisser. • Fortæller om, at aftaler, regler i lege og spil skal overholdes og gør det selv. • Forhindrer at andre udelukkes fra fællesskabet. 	<p>Vi vil gennem et stort fokus på børnefællesskabet understøtte børnenes legerelationer – ikke alene de selvvalgte. De voksne understøtter, at den enkelte har flere og alsidige relationer, på tværs af køn og alder. Gennem de pædagogiske aktiviteter får børnene øje på hinanden, og vi lægger vægt på, at der udvikles en børnekultur, hvor børnene møder hinanden med respekt og anerkendelse. Vi arbejder derfor med børnenes roller og positioner, og taler med dem om det, fordi det børnene ikke har et sprog for, har de vanskeligt ved at udvikle i det sociale samspil.</p>

Sproglig udvikling

Et veludviklet sprog er en vigtig forudsætning for hele barnets udvikling. Når barnet kommunikerer med lyd, mimik og ord, er det typisk i kontakt med andre, og det gør sproget til en vigtig del af de sociale kompetencer. Sproget styrker barnets evne til at tænke abstrakt. Barnet tænker og regulerer sin adfærd ved hjælp af sprog og udvikler et bevidst forhold til sin omverden. Sproget er med til at sætte viden i system og medvirker samtidig til at skabe grundlag for erkendelser og refleksioner. Udgangspunktet for det meningsfulde sprog er til stede, når barnet er så bevidst om et emne eller en genstand, at barnet også kan bruge sproget i situationer, hvor fx genstanden er uden for synsvidde.

0 – 2 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At etablere sproglig kontakt • At kommunikere med kendte andre • At håndtere sprogets form <p>Mod de 3 år:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At kommunikere med sin omverden • At forstå sprogets regler	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Søger øjenkontakt og siger noget. • Tager initiativ til at snakke med andre. • Snakker til andre for at få dem til at se eller høre noget bestemt. • Anvender og leger med lyde, ord og remser i samvær med andre. • Giver respons på det, som andre siger og gør. • Fortæller om sine oplevelser og udtrykker følelser. • Siger sætninger med mindst 3-4 ord. • Skriver sit navn og leger, at det skriver. • Bruger sproglig korrekte endelser.	<p>Vi vil arbejde med udgangspunkt i kropssproglige signaler og lyde fra børnene. Når de voksne guider børnene, anvendes der ord og små sætninger, der kobler ord og handling. Børnenes udtryk rettes aldrig, den voksne gentager ord med korrekt udtale og sætninger, så der sker en sproglig læring. Børnenes intentioner tolkes og de får lånesætninger, som kan anvendes i de forskellige situationer, hvor de gerne vil opnå noget. Der arbejdes med dialogisk læsning, rim og remser og gentagelse af de bøger, der fanger børnenes interesse. Ipad anvendes alene i forbindelse med sprogstimulerende programmer sammen med en voksen.</p>

3 – 4 ½ år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At etablere sproglig kontakt, lytte og give respons • At kommunikere med sin omverden • At forstå sprogets regler 	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fortæller om sine oplevelser og erfaringer. • Sprogligt inviterer andre børn til at lege. • Nuancerer sproget ved hjælp af 'hvordan', 'hvad', 'fordi'. • Responderer tilpasset det, andre siger og gør. • Anvender begreber for hvordan det selv, og andre har det. • Fortæller om og inddrager egne oplevelser i leg fra eget liv og forskellige medier.. • Benytter relevante ord og bogstaver i leg. • Viser interesse for logoer, tegn og symboler og tolker nogle af disse. • Bruger skrift i leg og kommunikation og leger, at det 'skriver'. 	<p>Vi vil opmuntre børnene til at fortælle og reflektere over oplevelser i Skovslottet, hjemme og fra ferier mv. Det sker ved samlinger, ved måltiderne og i forbindelse med aktiviteter. Der arbejdes med turtagning i samtalen og med at øge opmærksomheden ift. at lytte til andre. De voksne anvender sproget og der sikres et sprogstimulerende miljø med adgang til bøger, fortællinger, rim og remser mv. Sang og musik anvendes også som sprogstimulerende aktiviteter. Børnene hjælpes i deres rolleleg, så de udvikler sprog/begreber for, hvad der sker i samspillet. Der arbejdes med fokus på fonetikken for at forebygge forkert udtale. Det skriftlige arbejdes der med i leg fx butikslig - så laves der skilte.</p>

4 ½ – 6 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At forstå og bruge sproget situations-uafhængigt • At kommunikere med omverdenen • At eksperimentere med skriftsproget 	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svarer meningsfuldt på spørgsmål om 'hvordan', 'hvorfor', 'hvem' og 'hvad'. • Genfortæller en hændelse og fortæller om noget, som kan eller skal finde sted. • Siger lange komplekse sætninger med 'fordi' og 'som'. • Fortæller sine oplevelser sammenhængende. • Håndterer problemer og konflikter ved hjælp af sproget. • Snakker om og kan benytte forskellige redskaber: pen, it, pensler. • Eksperimentere med skriftsproget. • Benytter ord, tal og bogstaver i leg. • Tolker, hvad logoer og skilte symboliserer. • Genkender de fleste bogstaver og tal. 	<p>Vi vil arbejde med rim og remser, rytmen i sproget og lyde i sproget, med fokus på fonetikken. Det sker gennem de voksnes inspiration med bøger rim og remser, sange, leg med ordene, og børnenes egenproduktion af fx forællinger og rim og remser. Det sproglige univers udvides fx gennem dialogisk læsning og i forbindelse med diverse projekter, hvor der tilegnes nye begreber. Børnenes skriver deres navne og små ord til brug for deres lege.</p>

Krop og bevægelse

Kroppen er et meget komplekst system, og kroppens motorik og sanser gør det muligt for barnet at tilegne sig erfaring, viden og kommunikation. De følelsesmæssige og erkendelsesmæssige processer udvikles, når barnet er virksomt med sanser og motorik. Dermed skabes grundlaget for at være sund og robust.

Gennem aktivitet og sanser får barnet erfaringer og viden, som danner fundament for både trivsel, læring og udvikling.

Barnet lærer og udvikler sig i særlig grad på det motoriske og på det sanse- og bevægelsesmæssige område, når det er fysisk aktivt og opmærksomt over sig i at koordinere sine bevægelser.

0 – 2 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
At barnet udvikler kompetence til: <ul style="list-style-type: none"> • At deltage i hverdagsrutiner • At anvende sanserne • At koordinere kroppens grundbevægelser	Vi ser at barnet: <ul style="list-style-type: none"> • Klarer af- og påklædning. • Vasker hænder og hjælper til med at børste tænder. • Tager initiativ til at gå på toilet. • Bevæger kroppen i overensstemmelse med konkrete udfordringer. • Er stille for at koncentrere sig om at benytte sanserne. • Efterligner andres bevægelser med kroppen. • Går, løber, hopper, kravler, slår kolbøtter, kaster og griber sikkert. • Balancerer på ét ben og skifter mellem højre og venstre ben. • Cykler, løber eller går over længere afstande.	Vi vil dagligt lave bevægelseslege, som øger børnenes bevidsthed om "Hvad kan jeg med min krop?". De øver sig i at kravle, gå, hoppe, danse, slå kolbøtter. Der leges på legepladsen med fange- og gemmelege, forhindringsbaner m.v. De guides i at øve af- og påklædning. Der arbejdes dagligt med både vilde lege og afslapning. Der arbejdes med børnenes udvikling af og bevidsthed om sanserne i månedlige temaer. Der arbejdes med deres selvhjulpethed på badeværelset, vaske hænder, og for de ældste toiletbesøg. Børnene lærer at spise varieret, de præsenteres for en alsidig kost i en positiv atmosfære, hvor glæde ved duften og samværet stimulerer lysten til at spise.

3 – 4 ½ år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
At barnet udvikler kompetence til: <ul style="list-style-type: none"> • At være selvhjulpen i hverdagen • At være kropsbevidst • At være rutineret med sine grundbevægelser 	Vi ser at barnet: <ul style="list-style-type: none"> • Klarer af- og påklædning, rydder op og finder sine ting. • Benytter toilettet, tørrer sig, ordner sit tøj og vasker hænder. • Hjælper til med praktiske gøremål ved oprydning, flytning af ting og ved måltider. • Bevæger kroppen i overensstemmelse med konkrete udfordringer og mestrer begreberne at løbe, hoppe, rulle, gyngede, svinge, kaste, gribe. • Anvender ord for sine sanseindtryk og for kroppens funktioner. • Efterligner andres kropslige bevægelser. • Går, løber, hopper, kravler, slår kolbøtter, gynger, kaster, balancerer på et ben og skifter mellem højre og venstre ben. • Cykler, løber og går over længere distancer. • Veksler mellem at være i kropslig ro og i bevægelse. 	Vi guider og tilrettelægger gode læringsrum i garderoben, så børnene kan holde fokus på at klæde sig på og af. De støttes i gode toiletvaner. Der er godmorgen-gymnastik forud for samlingen, massage for at øge kropsbevidstheden, gå-bussen, dans og bevægelseslege. Naturen inddrages til længere ture med varieret temaer, løbe, hoppe, klatre mv. Der arbejdes med boldlege ind og ude, sanglege hvor børnene efterligner hinanden. Gerne vilde lege og afspænding hver dag. Temaet: Min krop – mig selv. Børnene lærer at spise varieret, de præsenteres for en alsidig kost i en positiv atmosfære, hvor glæde ved duften og samværet stimulerer lysten til at spise.

4 ½ – 6 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
At barnet udvikler kompetence til: <ul style="list-style-type: none"> • At være selvhjulpen i hverdagen • At være kropsbevidst • At mestre koordinering af grundbevægelserne 	Vi ser at barnet: <ul style="list-style-type: none"> • Klarer af- og påklædning samt toiletbesøg. • Tager passende tøj på i forhold til årstiden og vejret. • Hjælper til med praktiske gøremål. • Handler kropsligt i overensstemmelse med sproglige opfordringer. • Beskriver de kropslige fornemmelser af glæde, frygt, vrede, smerte og ked-af-det-hed. • Fortæller om og beskriver sin krop og alle sine sanser. • Mestrer to eller flere forskellige bevægelser samtidigt. • Veksler mellem at være i kropslig ro og i bevægelse. • Udholder og overvinder længerevarende udfordringer. 	Gennem længere ture i naturen styrker vi børnenes sansning og motorik. Der gives fysiske udfordringer, som skal overvindes. Der arbejdes desuden med de kropslige fornemmelser ved konfliktløsning og ved afspændingsforløb. Vi øger kravene til at børnene reagerer i forbindelse med sproglig guidning og forstår fælles instrukser. Selvhjulpenhed prioriteres højt, da den øger deres selvtillid. Der arbejdes med udfordrende forhindringsbaner, vilde lege fx med sværd. Regellege som er fysisk udfordrende. Cykelture og boldlege. Børnene inddrages i praktiske gøremål på udendørsarealerne. Børnene lærer at spise varieret, de præsenteres for en alsidig kost i en positiv atmosfære, hvor glæde ved duften af maden og samværet stimulerer lysten til at spise. Børnene inspireres til at spise med kniv og gaffel og lære god bordskik.

Natur og naturfænomener

Barnets oplevelser og undersøgelser i naturen er domineret af leg, kropslighed og sanselighed. Når barnet observerer og eksperimenterer i naturen, får det nogle afgørende eksistentielle erfaringer om liv og død, og det får indsigt i menneskets afhængighed af naturen og dens skrøbelighed.

Når barnet mærker de skiftende årstider og ser på dyr og planter, oplever barnet, hvordan naturen og dens cyklus fungerer.

Ved at sanse og at være i naturen, erfarer barnet naturens storhed, og hvordan naturen opretholder sig selv.

Disse oplevelser skaber grundlag for barnets udvikling af æstetiske kompetencer.

I naturen møder barnet en række naturfænomener som kan betegnes som 'før-matematik' og 'før-fysik', hvor det får en række førstehåndsoplevelser, nye indsigter og erfaringer med geografiske og naturvidenskabelige fænomener.

0 – 2 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At modtage naturoplevelser <p>Mod de 3 år:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At have glæde ved oplevelser i naturen • At have kendskab til dyr planter og materialer i naturen • At være nysgerrig over for naturen og dens fænomener 	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Løber, hopper, ler og snakker i og om naturen. • Udtrykker begejstring ved at se dyrespor og bosteder for dyr. • Bygger og leger med naturmaterialer. • Grundlæggende mængdeforståelse og øver sig i at tælle. • Viser med sin adfærd respekt for dyr og planter. • Sætter navne eller begreber på nogle dyr, planter og naturfænomener. • Flytter ting i naturen og iagttager dyr og deres adfærd. • Spørger til regn, sne, ild, sol, måne og stjerner. • Spørger til dyrenes boliger og til, hvad de spiser. 	<p>Vi vægter udelivet med børnene på legepladsen, hvor der leges med sand, vand og materialer fra naturen fx pinde og blade.</p> <p>Ved samlingerne og i leg samt på gåture i naturen tales om vejret, kulde, varme, årstider.</p> <p>Ofte gåture til nærliggende sø for at fodre ænder eller i skoven for at finde små dyr under træstubbe.</p> <p>Børnene præsenteres for tal og får begyndende talforståelse, fx tælles der ved dagens samling, og hvor mange der er ved bordet, når vi spiser.</p> <p>Leg med dyr og dyrelyde og viden om måder dyr lever på er tilbagevendende lege.</p>

3 – 4 ½ år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At glædes ved at være i naturen og ved at eksperimentere med naturens materialer • At kende til konkrete dyr og planter, deres livsbetingelser og enkle begreber fra matematikken og geografien • At være nysgerrig på og efterleve enkle normer for adfærd i forskellige former for natur og udearealer 	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begejstres over træer, planter, dyr og deres levesteder, hvordan de lever og deres spor. • Begejstres og undrer sig over naturfænomener: regn, ild, sol, jord, skyer, sten, regnbue, stjerner, torden. • Bruger naturen, dets elementer og materialer i lege, forsøg og andre aktiviteter. • Kender navne på nogle dyr og planter og fortæller om døgnets rytme, årstider, temperatur, vejr og vind. • Reflekterer over og undersøger, hvad dyr, træer og planter kan og ikke kan holde til. • Mestrer nogle grundlæggende begreber fra matematikken og kategoriserer i farver, størrelser, mængder og former samt kender til fænomenerne: sø, ø, mark, ørken. • Fortæller om og viser, hvordan mennesker konkret kan passe på naturen ved ikke at forurene og fjerne affald. • Viser interesse for og respekt for levende dyr og planter. • Tilpasser sin adfærd efter gældende normer i sin behandling af dyr og planter samt adfærd i naturen og andre udearealer. 	<p>Gennem ture og oplevelser i naturen støttes børnene i at undersøge og lege med ting fra naturen; bær, frugter, blade, grene, smådyr osv. Der smages, mærkes og iagttages. Naturens materialer anvendes også til kreative udtryk fx til sammen at lave et meterhøjt efterårstræ. Dagligt tales der om årstider, varme og kulde. Der er leg med figurer af dyr, og de introduceres til de forskellige dyrs måder at leve på. Vi undersøger hvad der kan flyde, og hvad der synker i vand, Der arbejdes i det små med tal og mængder integreret i fx købmandsleg. Når vi er i naturen lærer børnene at passe på naturen, ikke ødelægge planter, ikke træde på dyr samt at slippe dyrene ud i naturen igen, efter vi har kigget på dem. Ved dagens samling tæller vi, og der leges med farverne fx de, der har blå trøjer, rejser sig mv. Ugedage og årstider indgår også i dagens samling.</p>

4 ½ – 6 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At eksperimentere med naturens materialer • At have indsigt i dyrs og planters livsbetingelser • At efterleve adfærdsreglerne i naturen 	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afprøver og udvider sine grænser. • Afprøver hvad naturens materialer kan anvendes og holde til. • Omtaler og benytter kategorier som vægt, form, længde og antal, samt geografiske og enkle naturvidenskabelige begreber. • Undersøger og spørger til dyrs og planters livsbetingelser. • Fortæller om dyrs levesteder og levemåder. • Fortæller om tegn på døgnets og årstidernes skiften. • Rydder op, fjerner affald og passer på dyrs og planters liv og betingelser. • Spørger til, hvad der er spiseligt, giftigt, sundt, usundt, i orden og ikke i orden. • Tilpasser sin adfærd efter gældende regler og normer. 	<p>Vi har en unik mulighed for at inddrage naturen i mangfoldige aktiviteter, hvor børnene øger deres viden om dyr og deres levesteder. Det sker på længere ture, hvor dyrespor, naturens materialer mm. undersøges. Ipad, forstørrelsesglas og terrarier anvendes. Bær, blade, svampe undersøges, hvad er giftigt, og hvad kan spises. Materialer fra naturen anvendes til at arbejde med vægt, form, længde og antal, så vægte og målebånd anvendes. Der gennemføres et projekt med indsamling af affald for at passe på naturen. Her arbejdes der også med adfærdsregler i naturen. Adfærdsregler ifm. bål på legepladsen.</p>

Kulturelle udtryk og værdier

Børns egen kultur er udtryk, der hører sammen med øjeblikket, fx rytmisk lyd, pjat, plagerier, gangarter, mimik og andre kropslige udtryk. Udtrykkene kan også være lege, fortællinger, sange, tegninger, rim, remser, gåder og vittigheder.

Børn skaber ofte deres særlige kulturelle udtryk som en del af deres fællesskaber. De leger med lyde og bevægelser på forskellige måder og tager forskellige medier og fysiske steder i brug på egne betingelser.

Børn hjælper også hinanden med at besvare spørgsmål som fx 'Hvordan er man venner og uvenner?' eller 'Hvad er rigtigt og forkert?'. De lærer af hinanden og videregiver hinandens erfaringer og kompetencer.

Når børn møder voksenkulturen, dens udtryksformer og dens æstetik, bliver deres egne erfaringer udfordret, så børnene inspireres og inddrages i samfundets kulturelle fællesskaber.

0 – 2 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
At barnet udvikler kompetence til: <ul style="list-style-type: none"> • At deltage i kulturelle aktiviteter På vej mod 3 år: <ul style="list-style-type: none"> • At være kreativ • At være opmærksom på egen kultur • At deltage i kulturelle fællesskaber 	Vi ser at barnet: <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimenterer med materialer. • Finder på nye og anderledes måder at lege, danse, synge og tegne på. • Undersøger det, som er anderledes. • Leger med oplevelser fra de nære omgivelser. • Klæder sig ud og leger at være en anden. • Kigger fokuseret på andres påklædning, sprog og adfærd. • Er aktivt med krop og sprog i dramalege. • Udvikler og fastholder regler sammen med andre i leg og spil deltager i sanglege og sange med mimik og fagter. 	Vi vil arbejde dagligt med fagtesange og bevægelse til musik. Der arbejdes med børnenes eget udtryk gennem mange forskellige materialer; papir, farver, lim, fingermaling, maling med pensler, ler, modellervoks, perler mv. De arbejder sammen eller ved siden af hinanden. Vi støtter deres fordybelse og anerkender deres udtryk. Der leges med udklædningstøj og rollelege, vi gør børnene opmærksomme på forskelle. Og der er fokus på "som-om- lege"; brandmand, prinsesse osv. Der arbejdes med forskel på fantasi og virkelighed. Børnene indføres i de traditioner, der knytter sig til julen, påske mv.

3 – 4 ½ år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
<p>At barnet udvikler kompetence til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At være kreativ • At være opmærksom på egen og andres kultur • At deltage i kulturelle fællesskaber	<p>Vi ser at barnet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eksperimenterer med forskellige og nye måder at lege rollelege på. • Afprøver forskellige kropslige udtryksformer i lege, i drama, dans og sang. • Udtrykker sig i tegninger, ler og andre materialer og har fokus på detaljerne. • Tilfører legen erfaringer fra det nære hverdagsliv, oplevelser fra ferier og fra besøg i andre familier samt viser sin inspiration fra deres traditioner og adfærd. • Eksperimenterer med sin egen rolle i lege ved at ændre stemme, tonefald, adfærd og klæder sig ud. • Digter små historier og inddrager figurer fra eventyr, computerspil, tv, skuespil og fra andres kulturer og vaner. • Bruger og nuancerer det kropslige og det sproglige udtryk i rollelegen og interesserer sig for forskellige regellege og spil. • Er nysgerrigt i forhold til kulturelle forskelle og måder at leve på i forskellige lande, på landet, ved havet og i storbyen.	<p>Vi vil i arbejdet med børnene i små grupper støtte børnene i at afprøve forskellige udtryk i leg med forskellige fantasifigurer gennem sanglege og rollelege. Vi giver børnene mulighed for at eksperimentere med forskellige materialer og inspirerer dem til at udtrykke sig gennem tegninger, modellervoks, maling, perler, male på sten, bruge naturens materialer, klippe figurer og mønstre og eksperimentere med affaldsmaterialer.</p> <p>Børnene inspireres til at tegne sig selv og sin familie, og hjælpes til at lykkes og glædes ved at fordybe sig i detaljer i tegningen. Børnene inspireres fx ved at se hatteteater til egen optræden i forskellige roller.</p> <p>De hjælpes til at digte små historier og inddrage oplevelser fra ferier i andre kulturer, de støttes i at være bevidste om fantasi og virkelighed.</p> <p>Børnene indføres i traditioner, der knytter sig til fastelavn, jul, påske. mv.</p>

4 ½ - 6 år

Mål	Indikatorer	Pædagogiske tilgange og tiltag
At barnet udvikler kompetence til: <ul style="list-style-type: none"> • At være kreativ • At forstå egen og andres kulturer • At reflektere over etiske og moralske emner og dilemmaer og til at give svarmuligheder	Vi ser at barnet: <ul style="list-style-type: none"> • Deltager og skaber rolle- og regellege med forskellige temaer og udtryksformer. • Fortæller om følelser og idéer, som udløses i mødet med forskellige kulturelle udtryk. • Former i ler, tegner, fortæller historier, synger, danser, klæder sig ud og kombinerer nogle af disse. • Leger rollelege og andre børnelege. • Fortæller om forskellige kulturer og traditioner. • Begrunder sin interesse i at deltage i kulturelle aktiviteter. • Udtrykker at det er svært og er i tvivl, når forskellige interesser, forudsætninger og behov er til stede. Bidrager med konkrete forslag til måder at håndtere dem på. • Spørger og reflekterer over livet og døden. • I tale og leg forholder sig til og skelner mellem godt og ondt, mellem rigtigt og forkert og mellem sandhed og løgn.	Vi opdeler børnene i mindre grupper og støtter børnene i at videreudvikle deres skabende udtryk i rolleleg, lege med forskellige fantasifigurer, gennem sanglege og rollespil mv. Vi inspirerer børnene til at udtrykke sig gennem tegninger, modellervoks, maling, perler, male på sten, bruge naturens materialer, klippe figurer og mønstre og eksperimentere med skrot. Børnene præsenteres desuden for børneteater, som inspirerer til rollespil mv. Børnene præsenteres for arkitektur, skulpturer og producerer selv skulpturer i forskellige materialer. Børnene tilføres viden om forskellige menneskers leveformer og andre lande gennem bøger, ipad samt fortællinger og billeder fra egne rejser. Skovslottet har en samarbejdsaftale med Dagtilbud Søndervang, hvor der er gensidig besøg, og hvor Skovslottets børn får mulighed for selv at være værter og besøge en børnehave, hvor der er børn fra mange forskellige nationaliteter.

Evaluering

Evaluering og kritisk refleksion over egen praksis

Vi evaluerer vores arbejde med læreplanen hvert år med særligt fokus på eventuelt udvalgte indsatsområder. At evaluere betyder at bedømme eller værdsætte noget. Vi vil evaluere på effekten af den pædagogiske indsats ved at evaluere på børnenes læring og udvikling.

Evaluering af effekten i forhold til børnenes læring i forhold til læreplanstemaerne og indsatsen anvendes til at skabe viden om den pædagogiske praksis, så vi på den baggrund kan videreudvikle den. Gennem evalueringerne får vi viden om børnenes læring og om, hvordan vi tilrettelægger og organiserer den pædagogiske praksis bedst muligt.

I Skovslottet arbejder vi med *indikatorer på læring*. At evaluere *indikatorer på læring* er at iagttage den læring, vi kan se hos børnene. Det handler dog ikke om at evaluere børnene eller aktiviteten som sådan, men derimod at evaluere vores pædagogiske praksis på baggrund af den læring, vi kan se hos børnene.

Derfor tager evalueringen af den pædagogiske praksis i Skovslottet afsæt i to perspektiver. Et evalueringsperspektiv der løbende fokuserer på den pædagogiske organisering og de

aktiviteter, der sættes i værk i Skovslottet. Og et perspektiv hvor der er fokus på den effekt og læring hos børnene, vi ønskede at opnå med aktiviteterne.

Konkret evalueres det pædagogiske arbejde i Skovslottet ved hjælp af udviklet materiale fra EVA (www.eva.dk). Den overordnede evalueringstilgang er, at beskrive og sætte ord på læring, og på hvordan man evaluerer denne læring:

Læring

Både planlægning, gennemførelsen og evalueringen af de forskellige læreplanstemaer skal ses i en sammenhæng og fortløbende proces. Men for overskuelighedens skyld har vi i Skovslottet opdelt processen i ovenstående figur.

De grønne bokse er dem, vi pædagogisk planlægger ud fra hvert læreplanstema. Mens de gule bokse er de evalueringsmæssige redskaber vi bruger til at belyse en ønsket effekt for læring hos børnene inden for læreplanstemaerne. De blå bokse er den senere analyse af det producerede dokumentation, vi har lavet.

Når vi i Skovslottet taler om *indikatorer på læring*, gør vi det ud fra det udgangspunkt, at det at opsætte indikatorer på læring er med til at fokusere vores metoder og redskaber til, hvad det er vi reelt ønsker, at børnene skal udvikle af læring. Samtidig er indikatorer på læring den fælles forståelse for, hvad det så er, vi evaluerer ud fra det overordnede læreplanstema. Det vil sige, at indikatorer på læring gør de overordnede læringsmål konkrete for det enkelte barn og/eller børnegruppe. De er det synlige udtryk for, hvad det er, vi forventer, børnene udvikler og lærer.

Derudover er de evalueringsspørgsmål, vi stiller til de enkelte forløb, med til at sætte retning og fokus på, hvad vi gerne vil se og opnå i den enkelte pædagogiske proces og aktivitet. Evalueringsspørgsmålene peger både tilbage på læreplanstemaerne, læringsmålene og de valgte indikatorer.

I Skovslottet pædagogiske årshjul prioriteres de enkelte læreplanstemaer med to måneders intervaller. I forlængelse af dette evalueres de enkelte læreplanstemaer og de forskellige opstillede læringsmål og indikatorer på læring ligeledes hver anden måned. Herefter aktiveres det nye læreplanstema med mål fra læreplanen og relevante pædagogiske tilgange og tiltag med indikatorer på læring som styringsredskab frem mod evalueringen.

I Skovslottet har der løbende været fokus på udviklingen af pædagogiske læringsmål og implementering af en evalueringskultur med afsæt i indikatorer på læring. Implementering af en evalueringskultur tager dog tid, og i det kommende år vil der særligt blive fokuseret på evalueringsarbejdet med dokumentation, vurdering og opfølgning. I forlængelse af dette vil der ligeledes blive arbejdet videre på formidlingen af den pædagogiske praksis til forældre og bestyrelse.